

Vergaderjaar 1988–1989

21 095 (R1368)

Overeenkomst met Pakistan inzake economische samenwerking en bescherming van investeringen; Islamabad, 4 oktober 1988

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 11 april 1989. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens een of beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer danwel dertig leden van de Tweede Kamer dan wel de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen of van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 11 mei 1989.

Aan de Voorzitters van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 31 maart 1989

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 4 oktober 1988 te Islamabad tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Islamitische Republiek Pakistan inzake economische samenwerking en bescherming van investeringen (Trb. 1988, 149).²

Een toelichtende nota bij de Overeenkomst gelieve U hiernevens aan te treffen.

De goedkeuring wordt voor Nederland en Aruba gevraagd.

Aan de Gouverneur van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 11 april 1989 over te leggen aan de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Minister van Aruba is van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

¹ Art. 91, (1), add. art. XXI, GW; Art. 61 (3), G.W. 1972 en Art. 24, Statuut.

² ter inzage gelegd op de bibliotheek.

TOELICHTENDE NOTA

De onderhavige op 4 oktober 1988 te Islamabad gesloten Overeenkomst (Trb. 1988, 149) is een gevolg van de wens van beide regeringen de economische betrekkingen tussen de twee landen door middel van een zodanige overeenkomst een formele basis te geven.

De Overeenkomst bevat mede bepalingen die ten doel hebben investeringen over en weer bescherming te bieden ter aanvulling van de bescherming op grond van wetten en regelingen van de Overeenkomst-sluitende Partijen en onder andere daarmee zulke investeringen te bevorderen.

Het overleg inzake de onderhavige Overeenkomst heeft plaatsgevonden op initiatief van Nederland. Reeds in 1978 is door het Centraal Orgaan, het orgaan van en voor het bedrijfsleven op het gebied van de economische betrekkingen met het buitenland, Pakistan opgevoerd als een van de landen waarmee bij voorkeur een Overeenkomst als de onderhavige zou dienen te worden gesloten. De verwachte positieve ontwikkeling van de bilaterale handelsomzet en de belangstelling van Nederlandse ondernemingen voor investeringen in Pakistan lagen aan die wens ten grondslag.

De Overeenkomst werd op 24 november 1982 geparafeerd. Door de Nederlandse delegatie is ten tijde van de parafering een voorbehoud gemaakt op artikel 11 dat bepaalt dat de Overeenkomst alleen van toepassing zal zijn, wat Nederlandse investeringen in Pakistan betreft, op investeringen, gedaan op of na 1 september 1954 die de goedkeuring van de Pakistaanse regering hebben.

Het overleg inzake het opheffen van het voorbehoud heeft ertoe geleid dat Nederlandse investeringen van vóór 1 september 1954 niet onder de Overeenkomst vallen, maar Nederlandse investeringen van ná 1 september 1954 en vóór 3 oktober 1963, waarvoor ten tijde van het doen van de investering geen goedkeuring nodig was omdat dit krachtens de Pakistaanse wetgeving pas ná 3 oktober 1963 nodig was, wél onder de Overeenkomst vallen. Hiervoor is een side-letter opgesteld.

Het overleg over het opheffen van dit voorbehoud heeft enige jaren in beslag genomen doordat een nieuw probleem zich voordeed. Door de Pakistaanse autoriteiten werd namelijk de indruk gewekt dat nationale regels prevaleren boven deze Overeenkomst. In dat geval zouden de voorwaarden die in vergunningen worden gesteld aan Nederlandse investeerders van kracht blijven, ook als deze minder gunstig zijn dan die welke gelden ingevolge de Overeenkomst. Verschillende pogingen van Nederlandse zijde om hierover duidelijkheid te verkrijgen mislukten aanvankelijk. Het Pakistaanse antwoord was steeds ontwijkend. Een dergelijk standpunt zou in strijd zijn met het verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969 (laatstelijk Trb. 1977, 169), dat in artikel 27 bepaalt dat een Staat zich niet mag beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een overeenkomst te rechtvaardigen. Pakistan heeft dit verdrag weliswaar ondertekend, maar nog niet geratificeerd. Onlangs is door de Pakistaanse autoriteiten schriftelijk verklaard dat zij het beginsel, zoals dat is neergelegd in artikel 27, erkent.

De economische situatie in Pakistan

De economie van Pakistan wordt gekenmerkt door opmerkelijke tegenstellingen. Conjunctureel is de ontwikkeling de afgelopen paar jaar zonder meer gunstig te noemen. De groei van het bruto nationaal produkt bedroeg in de periode 1984 tot en met 1987 gemiddeld 6,5%, gelijk aan het in het zesde vijfjarenplan (1984 tot 1988) gestelde doel. De vooruitzichten blijven gunstig. De inflatie is in dezelfde periode tot circa 6,5% beperkt gebleven, conform het in het vijfjarenplan gestelde

doel. Voorts is het volume van de uitvoer in de afgelopen twee jaar met bijna 20% gestegen, terwijl de invoer slechts gering toenam. De voornaamste factor hierbij was een geslaagde katoenoogst.

De structuur van de Pakistaanse economie vertoont daarentegen een aantal zorgwekkende zwakke schakels. De begrotingstekorten zijn onrustbarend hoog. Het gemiddelde tekort van 7,5% over de afgelopen drie jaar zal de komende jaren eerder toe- dan afnemen. Ook de betalingsbalans staat onder zware druk. Gezien de instabiliteit van het inkomstenpatroon (zie hieronder) is dit een precaire situatie. Het exportpakket is niet alleen smal, maar ook gevoelig voor externe omstandigheden, zoals het weer (katoen, rijst) en het door andere landen bedreven protectionisme (textiel, leer).

Een andere bron van inkomsten, namelijk overmakingen van Pakistani in het buitenland naar Pakistan, biedt een onzeker perspectief. Ook het ontbreken van een overzichtelijk belastingsysteem draagt sterk bij aan de ongunstige inkomstensituatie. Zowel regering als bevolking investeren opmerkelijk weinig in eigen land. De spaar- en investeringsquotes (respectievelijk 9,4% en 16,7% in 1986) behoren tot de laagste in Azië. Datzelfde geldt voor de uitgaven voor onderwijs en gezondheidszorg. De bevolkingsgroei behoort met ruim 3% per jaar tot de hoogste ter wereld. Gezien de door de regering geleidelijk doorgevoerde islamitisering van de Pakistaanse maatschappij bestaat er weinig zicht op een krachtige campagne voor gezinsplanning.

De economische relatie Nederland – Pakistan

Voor het Nederlandse bedrijfsleven, met name voor leveranciers van kapitaalgoederen, bestaan goede perspectieven in Pakistan. De markt voor ingevoerde consumptiegoederen is beperkt, omdat deze in beginsel in Pakistan zelf moeten worden geproduceerd. De Pakistaanse regering moedigt buitenlandse investeringen echter actief aan, onder meer met belastingfaciliteiten en met de oprichting van zogenaamde Export Processing Zones. Bedrijven die in dit soort zones gevestigd zijn behoeven over ingevoerde kapitaalgoederen geen invoerrechten te betalen. Het aantal Nederlandse investeringen is op dit moment nog gering. In de afgelopen jaren is echter een duidelijke toename te zien geweest in de belangstelling voor Pakistan. Het Nederlandse bedrijfsleven beschouwt Pakistan als een moeilijk toegankelijke en ondoorzichtige markt. Naar verwachting zullen de afsluiting van een investeringsbeschermingsakkoord en de oprichting van een Nederlands-Pakistaanse gemengde commissie duidelijk drempelverlagende factoren zijn voor Nederlandse bedrijven. Met name de agro-industrie, de energiesector en de verpakkingenbranche bieden goede perspectieven voor samenwerking tussen Nederlandse en Pakistaanse bedrijven.

Artikelsgewijze toelichting

De beoogde economische en technologische samenwerking met Pakistan zal overwegend op het terrein van het bedrijfsleven gestalte dienen te krijgen. Wat dit betreft geeft de Overeenkomst in *artikel 2* tot en met *artikel 5* en *artikel 12* (instelling van een gemengde commissie) de basis aan waarop en het kader waarin die samenwerking zich zal kunnen ontwikkelen.

Artikel 3 geeft aan dat de economische en technologische samenwerking niet alleen tussen de onderdanen van de twee Overeenkomstsluitende Partijen, maar ook tussen onderdanen van de ene Partij met de Staat of diens instellingen van de andere Partij kan plaatsvinden. Dit zal onder andere het geval zijn bij uitvoering van werken in de publieke sector.

Artikel 5 geeft aan wat de technologische samenwerking onder andere kan omvatten. Op verzoek van Pakistan is de technologische samenwerking niet afzonderlijk in de titel van de Overeenkomst vermeld, hoewel de samenwerking op dit gebied een wezenlijk bestanddeel van de Overeenkomst vormt. Aan Pakistaanse zijde wordt ervan uitgegaan dat de economische samenwerking mede de technologische samenwerking omvat. Van Nederlandse zijde is dit denkbeeld juist geacht. Uit artikel 5 blijkt dat de technologische samenwerking is gekoppeld aan projecten en ondernemingen waarin economische samenwerking tot stand wordt gebracht.

Krachtens *Artikel 7* zullen gelden voortvloeiend uit investeringen kunnen worden overgemaakt in een convertibele valuta. Pakistan wilde de transfer doen geschieden in overeenstemming met de nationale wetgeving. Nederland tekende hiertegen bezwaar aan omdat de nationale wet kan veranderen, terwijl de Overeenkomst bedoeld is over een lange periode zekerheid te verschaffen. Pakistan ging uiteindelijk akkoord nadat Nederland van zijn kant fondsen nodig voor het verkrijgen van grond- en hulpstoffen dan wel eindprodukten, of fondsen voor het vervangen van kapitaalgoederen teneinde de continuïteit van een investering te waarborgen, weg liet uit de opsomming. De Pakistaanse wet van 1976, betreffende het bevorderen en beschermen van particuliere buitenlandse investeringen bepaalt dat omtrent de afgifte van een vergunning voor deze bestanddelen van geval tot geval wordt beslist.

Artikel 10 bevat bepalingen omtrent de te volgen procedure bij een geschil tussen een investeerder en het gastland. De woorden «shall assent to any demand» betekenen dat de betrokken Staat zich niet kan onttrekken aan de verplichting de volgens het Verdrag van Washington van 18 maart 1965 inzake het Internationale Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen (Laatstelijk Trb. 1981, 191) vereiste goedkeuring te geven.

In *Artikel 11* is bepaald dat door de Pakistaanse autoriteiten goedgekeurde Nederlandse investeringen in Pakistan, die op of na 1 september 1954 maar vóór de datum van inwerkingtreding van de Overeenkomst werden gedaan, onder de werking van de Overeenkomst vallen. Wat Pakistaanse investeringen in Nederland betreft, die vóór de inwerkingtreding van de Overeenkomst werden gedaan, was het hanteren van de datum van 1 september 1954 niet nodig. Met het oog daarop is in artikel 11 bepaald dat de Overeenkomst ook zal worden toegepast op alle Pakistaanse investeringen die vóór het inwerkingtreden van de Overeenkomst binnen het Koninkrijk werden gedaan, mits zij worden gedaan in overeenstemming met de geldende wetten en regelingen.

Artikel 15. Aruba heeft kenbaar gemaakt medegelding van de Overeenkomst te wensen. De Nederlandse Antillen wensen geen medegelding van de Overeenkomst.

De Overeenkomst zal een eerste looptijd hebben van vijftien jaar, waarna zij met perioden van tien jaar stilzwijgend wordt verlengd behoudens opzegging met inachtneming van een termijn van zes maanden (*artikel 16*). In het laatste geval zal een overgangsregeling gelden van 15 jaar ten aanzien van vóór beëindiging van de Overeenkomst gedane investeringen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
Y. M. C. T. van Rooy

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
B.-J. M. van Voorst tot Voorst

De Minister van Financiën,
H. O. C. R. Ruding